

II

Настуся прийшла до Павлуса в четвертій годині осіннього дня, сливе перед вечором.

Павлусь тільки що виспавсь і встав з ліжка, тільки що гаразд продер очі, напившись сливе ввечері «вранішнього» чаю, бо він завжди гуляв цілими ночами то по ресторанах, то по клубах, вертався додому або вдосвіта, або зовсім вранці і спав сливе цілий день. В четвертій годині дня він звичайно пив свій вранішній чай.

В розкішних і просторних горницях був такий нелад та гармидер, ніби в їх ночували жиди з балагулами, як приказують у приказці. І в Павлуса в роті було так, ніби і в його в роті заночувала одна балагула. Він аж крикнув з дива й несподіванки, вгляdivши Настусю. Вона голосно й дрібненько зареготалась, неначе пташка в садку весело защебетала.

— Еге, не ждав? Еге, не сподівався мене до себе в гості? Правда? — сказала Настуся й реготалась так голосно, ніби вона дзвонила в срібний дзвоник.

— І ждав тебе щодня, щогодини, і сподівався тебе до себе, моя мила Настусю! — сказав він і подав їй обидві руки, а потім оступивсь од неї на ступінь, згорнув руки на грудях і втупив у її вид свої карі, блискучі, неначе гарячі очі.

— От я й пришелепалась до тебе, бо почувала духом, що ти мене ждеш до себе, ждеш тепереньки, стеменно цієї години, дійсно цієї хвилини.

— Не пришелепалась ти, а крильцями прилинула до мене, моя жадана ластівочко! впухнула в мою горницю, ніби десь у вікно з зеленого садка. Я тебе сподівався до себе щогодини, щохвилини, бо ще на минувшому тижні довідався духом і серцем, що ти навіки моя, а я навіки твій. Я ще тоді на балі по твоїх оченятах, по твоїх зінках угадав це. В твоїх зінках я тоді вгляdiv себе, своє обличчя, впіймав свої очі. І мої очі в твоїх очах одразу блиснули іскрами, ніби зайнялись. Це диво було неспроста. Це було потайне поєднання наших душ. Це був символ... Я одразу прочитав і втямив той символ, що загадчано блиснув тоді в твоїх оченятах.

— Прочитав? Ти тямив в читанні цієї дивної, загадчаної книги? — крикнула Настуся з таким захватом, що в неї темні очі зайнялися електричним блиском.

— Тямлю, як і ти тямив, — спокійно сказав Павлусь. — Ми обоє вчилися по тих самих книгах і в тій самій школі розуміння потаємного поєднання душ. Правда? Еге, так?

— Еге! Ти, мій милий, добре вгадав! — сказала Настуся.

— Я читаю твого загадчану книгу кохання навіть через бібулу, навіть через загорнуті товсті палятурки. Мені й не треба розгортать твоєї книги, бо мені дано такий пронизувальний та промикувальний зір. — сказав Павлусь. — Це сталося тоді, як я побачив свої очі в твоїх очах. Од того часу мої мрії увійшли в твоє серце; твої мрії увійшли в моє. Ми зробили обмін мрій, ми поєднались душами, стали однією душею.

— Мій милий, мій золотий! Чи ти пак знаєш історію мого серця, мого убогого заниділого серця? Я прийшла до, тебе, щоб розказати історію свого заниділого серця. Ти думаєш, що я любила до цього часу щиро, гаряче? Ні, мій милий! Я любила до цього часу так, як часом інколи вглядиш на небі якусь надзвичайно блискучу зірку, що ясно-преясно миготить, неначе око, і лле алмазний блиск; задивишся на неї, милуєшся довго, а потім на другим вечір шукаєш її на небі між зірками і вже не знайдеш, не впізнаєш між іншими зірками, ніби й слід її щез з очей навіки. Моя любов до цього часу була жовта, неначе листя вмираючої осені. Я вже була втратила надію на своє серце; думала, що йому доля судила недоладну жовту любов повік, що мені не судилось покохати рожами та фіалками, усім серцем всисати та нюхати пишний аромат мрій гарячого, червоного кохання. Аж тепереньки, як я тебе вглядила, я ніби оддала своє пожовкле, пожолоблене листя в славному берлінську фарбарню. Ти відомий тому, яка то берлінська фарбарня? — спитала Настуся.

— Відомий тому, ще й добре! — сказав Павлусь.

— Там якісь славні, дивні чарівники фарбарі перефарбували, перемалювали моє бідне поживкле листя, намалювали на йому рожі та фіалки, повимальовували пишні взорці. Вони якимсь чудом перетворили моє убоге серце, котре ще й досі гаразд не кохало, а тільки силкувалося кохати, як дитина силкується вперше спинатись на свої м'якенькі ніжки. Аж тепереньки я дізналась, що то таке дійсна, правдива любов!

— Друже мій, милий мій! серце моє золоте! — крикнула Настуся, поклавши Павлусеві обидві руки на плечі. — Ти той чарівник, той дивний фарбар, що утворив з моїм серцем диво дивовижне, перемалював, перезолотив моє поживкле листя кохання весняними фарбами. Серце моє золоте! як я тебе кохаю!

Вона оступилась од його на два ступені, склала долоні, неначе на молитві, і безмовно й жадібно втирила в його вид свої блискучі очі, потім помаленьку обвела очима усю його пишну постать з верху до самого долу. Він стояв перед нею, неначе Феб на колісниці, гарний та пишний, рівний, неначе обтілений, обличчений Аполлон, з легкими кучерями на васильках, з чорними, ніби намальованими бровами на високому чолі, з рожевими вухами під кучерявими васильками.

— Ти пишний Феб, ясновзорий та променястий, котрий тільки що став на свою огню колісницю, простягав могутні й білі руки, наливає свої пишні очі огнем, щоб бризнути промінням світа на дримаючу землю. Ти сонце, а я твоя, ще затінена темрявою ночі земля, на котру ти от-от незабаром сипнеш своїм гарячим золотим промінням. Схиляюсь перед тобою, знімаю до тебе руки, молюся тобі! Сип на мене твоє золоте проміння! Я ладна прийняти смерть у твоєму вогні за твою ласку, за один поцілунок твоїх червоних гарячих уст.

— А ти думаєш, що я не люблю тебе так гаряче, так навіжено, як ти любиш мене? — сказав Павлусь з легким докором. — Моя любов до тебе одразу стала неначе розпечене в жару залізо. Я дивлюсь на тебе й ніби їм тебе очима, їм ротом та зубами, неначе якусь надзвичайну, навдивовижу смачну страву. Я почуваю уявки, що жую тебе й ковтаю. Я вже ніби проковтнув тебе всю, почуваю вже тебе у своєму мрійному нутрі і все-таки не можу гаразд наїстись тобою, твоїми очима, твоїми бровами, — сказав Павлусь, дивлячись і справді запаленими очима на Настусю.

Він і справді ніби їв її дикими блискучими очима.

— І я тебе в цей час ніби їм, як смачне яблуко, як соковитий солодкий виноград, ніби п'ю сік того пахучого винограду любовців. І я вже ніби проковтнула твої пахучі карі очі, — сказала Настуся.

— Як я тебе вперше побачив, я одразу почувив надзвичайні пахощі, котрими повіяли на мене твої очі, твої брови, але ті пахощі спершу були занадто гострі, п'яні. Я тоді вчадів од пахощів твоєї краси. Мені ніби дух забило солодким, але гострим, ніби перцьовим клейтухом. А тепер твої очки пахнуть фіалками, твої брівки пахнуть жасминами. Самі мої мрії про твоє кохання стали запашні.

— І в мене самої мої мрії про тебе, моє серце, стали вже пахучими квітками. Я оце ніби живу в пишному квітнику. Моя голова аж стуманіла, аж заморочилась од солодкого чаду тих квіток. Які там квітки! А скільки їх насаджено! Яка розкіш! Який захват! Я випадком натрапила на дивного садовничого. Який дивний випадок! Ти знаєш того садовника? — спитала Настуся.

— Ще б пак не знав! Який і справді щасливий випадок! — сказав Павлусь.

— Цей садовничий — то чарівник. Він знає дивні чари. Він насіяв для мене квіту по всьому світу, закрасив для мене весь світ квітками. Куди не піду, куди не гляну, скрізь для мене цвітуть квітки, скрізь для мене пахне рожами та фіалками. Куди не гляну, скрізь бачу пишні квітки: і на землі квітки, і на небі квітки, і на воді квітки — квітки моїх золотих мрій, моїх пахучих мрій. Я наскрізь пропахалась їх пахощами. Яке веселе та червоне стало моє життя! Ти, мій коханий, мій любчику, дав мені це щастя!

— І ти, моя любко, закрасила мені мої ясні ночі. Мої очі стали вдвоє якось ніби ясніші,

веселіші для мене, — сказав Павлусь.

— Яка солоднеча мрій! Яка височінь фантазії! Я літаю, я шугаю, неначе орлиця в піднебессі понад верхами гір, понад льодовими глетчерами Альпів. Це кохання моєї випещеної душі, мого тонкого розвитку серця й розуму, — сказала Настуся.

І довго ще вони виливали свій декадентський ліризм кохання та почування, мотаючи його, неначе нитки на клубок.

— В мене вже аж ум за розум заходить од високих нематеріальних любовців. Це любовці вищих животин, це любовці духів. Ми вже помінялись і поєдналися мріями. Поміняймося серцями, станьмо вічними супряжичами в супрязі душ та серців! — сказав Павлусь.

— Поміняймося зараз, і наш спіл кохання стане віковичним. Вийми з мене моє серце і вклади в мене своє серце, щоб ми з'єднались навіки, щоб ми були одна сутність, одна душа! — крикнув несамовито, але дуже галантно й ефектно Павлусь. — Постановім зараз цей спіл душ, бо я не наїмся й не нап'юся твоєї краси. Я захлинаюсь твоєю красою, я давлюсь тобою. Я почуваю, що твоя краса от-от задушить мене на смерть...

— Міняймося серцями, мій милий! — сказала Настуся.

— І локонами нашого волосся, — крикнув Павлусь.

— І зубами, зубами серця й мрій, — сказала Настуся.

— І нігтями — нігтями почування, — крикнув Павлусь. — Пообтинай свої нігті й дай мені. Я всиплю їх у тютюн і викурю їх, і всю частку тебе в свої груди.

І вони дивились одне на одного й раювали.

— Як часом коли вирвеш, мій милий, зуба, подаруй мені цей брильянт, ці святоші кохання на схованку! Я оправлю його в золото й носитиму і вдень і вночі коло свого серденька. То буде задля мене свячений зуб мого Будди. Я прийшла до тебе сповідатись. Чи ти пак знаєш, що я буддистка? Як у Париж закликали жерців Будди з Цейлону, мама й я таки якось втислись з однією буддисткою, знайомою нам герцогинею, в залу, де жерці правили свою буддійську службу. Як мені сподобалась їх одправа! І я одразу стала буддисткою, і мама стала... Тільки мені не припало до вподоби, що в їх па шовковому убранні теліпались якісь латки, нібито Будди.

— Це символи убожества, прохачтва та чернецтва Будди, — сказав Павлусь. — Признаюсь тобі, що й я в дечому буддист, тільки без тих латок, без того буддійського чернецтва, без тієї буддійської блекоти. В мене нема спочування до тих латок та чернецтва. В латках, як у старих ряднах, нема поезії. Я тільки визнаю Буддійську Нірвану, куди ми пірнемо з нашим коханням і повік кохатимемось і, може, переходитимемо то в рослини, то в животини, то в зорі, і все вдвох та вдвох, як два горішки в одній лушпайці. Може, я колись перейду в зозуля, а ти в зозулю, ти в курку, я в півня, ти в телицю, я в бичка... Це поетично!

— Та все вдвох та вдвох? І ніхто нас повік не розлучить? — спитала Настуся.

— Ніхто, ніхто! Ми, може, перейдемо на якесь сонце або планету й будемо там сяяти, розсипатимемось по світі золотим промінням.

— Ой, як гарно! Ой, як дивно й по-новому! Яка поезія! — сказала Настуся. — Ти світитимеш на мене, я блискатиму на тебе. І ми повік дивитимемось одне на одного й очей не зводитимемо?

І Настуся аж заплескала в долоні, аж очі заплющила, ніби вона достала од мами якусь надзвичайно гарну ляльку з діамантовими очима. І вона раювала.

І вона впала — сіла на оксамитову канапку й ніби пірнула в поросі, котрого не змітали й не струшували вже, може, тиждень або й два. Він сів проти неї в кріслі. І вони втирили очі одне в одного й ніби роздивлялись на якусь чудову картину або цяцьку.

І він любив її щиро, і вона кохала його гаряче, але вони не кинулись на шию одне одному й тільки милувались собою, дивлячись одне на одного, неначе на пречудову мертву мармурову статую, їх очі блищали, аж горіли, але ті очі були якісь ніби неживі, неначе скляні або кришталеві,

які бувають у дорогих ляльок або в алкоголіків у найважчий час їх хвороби, — в білій гарячці, коли їх очі блищать гострим, але сухим скляним блиском. І здавалось збоку, ніби то розмовляли не вони, а хтось інший говорив за їх, і живі слова їх живої розмови лились десь зверху або збоку од якогось підкажчика.

Але вони не встигли зробити свій символістичний обмін, як хтось задзеленькав у прихожій. Настуся й Павлусь кинулись, аж жажнулись, ніби хто несподівано закравсь і вдарив раптом по їх напружених нервах.

— Хтось дзвонить, — зашепотіла Настуся до Павлуся. — Нехай Гаврило скаже, що тебе нема вдома. Чогось я оце дуже стривожилась. Хтось неначе прибіг за мною, dokonче за мною. Чогось моя душа почуває, що за мною. Чи не тітки часом оце вистежили мене?

Павлусь схопивсь і побіг навперейми старому Гаврилові. Але Гаврило захопивсь і вже одімкнув двері. В прихожу вскочила Павлусева дядина Ніна, побігла й прожогом вшелепалась просто в світлицю, навіть не роздягнувшись і не роззувши колош. Вона ніби гналася слідком за якимсь злодієм або когось шукала та за когось питала.

— Добри вечір тобі, коханий Павлусю! Я оце до тебе похапцем, на часок, на хвилиночку, — задзигорила дядина Ніна.

— Доброго здоров'я! — сказав Павлусь байдужно, насупивши брови й навіть на той час забувшись, що треба ж попросити дядину сісти.

— О! чи ти ба! В тебе, Павлусю, гостя! — крикнула здивована дядина й кинулась вітатись з Настусею.

Настуся ледве підвелась і холодно й надуто привіталась з дядиною Ніною.

— Мій коханий Павлусю, вибачай, що я оце тебе потурбувала. Пошукай, будь ласка, в себе, чи не забула я часом у тебе мого ручаного саквояжика? Подумай тільки собі, яка я роззява. Пішла я вчора на Хрещатик скуповувать по магазинах деякий дріб'язок, знаєш, там наші стрічечки, шпильки, голки, нитки та усяку нашу жіноцьку нісенітницю. В саквояжик у мене було й портмоне, а в йому зосталось ще й грошей карбованців, мабуть, десятків зо два. Вертаюся я з своїм крамом додому. Коли зирк на руку! а на руці не теліпається мій саквояжик. Я його, певно, або згубила, або десь забула, йду я назад, питаюсь скрізь по магазинах, бо я часом у магазинах забуваю то зонтика, то деякі свої дурні закупки. Чогось у мене од тієї купівлі аж голова заморочується. Тоді я, вертаючись з закупками додому, забігла до твоєї, Настусю, тітки Мані. Вона каже, що я в неї тоді нічого не забула. Та оце думаю: забіжу ще до тебе та пошукаю, чи не забула я часом свого саквояжика в тебе. Подивись, серце, гаразд, пошукай по всіх покоях, спитай у Гаврила, чи не бачив часом він, де я поклала мій саквояжик, та ще й з грішми. Не так мені шкода грошей та дрібних закупок, як самого чудового саквояжика.

— Ти тоді й справді вешталась та никала по всіх покоях; може й справді десь поклала та спохвату й забула, — сказав Павлусь й пішов по кімнатах шукати та нищпорить.

Дядина й собі схопилась з місця й пішла слідком за ним блукати по покоях. Вона нагнала й старого Гаврила.

Обшукали, обдивились усі закутки. Гаврило заглянув і під канапу, і під ліжка, і під крісла, а саквояжика нігде не було.

Настуся сиділа мовчки, насупившись, і щось міркувала та митикувала в своїй головці.

«Дядина бреше. Вона нічого й не губила, й нічого не забувала. В неї, як я пам'ятаю, і саквояжика нема. В неї на виду, на очах не щире клопотання, не щире жалкування, а якесь роблене... неначе вона на сцені грає роль. Це мої тітки, мої жандарми, слідкують за мною, щоб доміркуваться, куди оце я пішла і де я. Певно, самі не насмілились ловити мене в Павлуся та й потурлили оцю пришелепувату Павлусеву дядину шукать мене тутечки. Ну та й тіточки ж!»

Дядина й Павлусь вернулись у світлицю з порожніми руками. Само по собі дядина добре

знала, що не знайде, бо й нічого не губила. Настуся своїм тонким здогадом та міркуванням одразу втямила цю всю дядинину комедію.

— Ото бідна моя голівонько! Певно, мій саквояжик десь валявся на улиці, а його хтось давно знайшов, — бідкалась дядина.

— Авжеж на вулиці довго не вложить. Вже давно його й слід щез, і признаки не зосталось, — додав Павлусь. — Мусиш купити собі другого достоту такого саквояжика.

— Такий буде, та не той! — бідкалась дядина та все зорила буцімто по мебелі, але скося все зиркала на збентежену Настусю.

«Як зиркає баньками на мене! Ніби я й єсть той саквояжик. Дури вже кого дурнішого, а не мене!» — думала Настуся й ніби їла очима ту капосну наглядачку.

— Прощай, серце Павлусю! вибачай, що я оце тебе трохи потурбувала. Може, й ви, Настусю, підете разом зо мною, то я вас проведу додому, бо вже пізня доба, — сказала дядина.

— Я втраплю додому й сама. Я не звикла до поводитарів, — обізвалась знехотя понура й насуплена Настуся.

— То вже хіба ти, коханий Павлусю, проведеш Настусю додому, бо в нас у Києві не Париж і не Рим: фіякрів нема, а єсть тільки небезпечні мурла звощики, котрі ладні завезти молоду панну і в пуші, і в нетри. Кидаю Настусю на твій догляд та на твою відповідальність, — сказала дядина Ніна.

Вона попрощалася хапком, якось роблено, нещиро й шугнула з покоїв, неначе сполохана курка в одчиненні двері.

— Це ж мої тіточки, мої непрохані наглядачки та назиральниці послали її до тебе на вивідки, щоб пошукать мене в тебе й істинно в тебе, а не будлі деінде.

— От і принесла лиха година оцю дядину не в добрий час: перебила нам наші золоті мрії, наші солодкі почування, — сказав Павлусь. — Це не дядина, а нишпорка! Винишпорила таки тебе.

— Скажи, серце, Гаврилові, щоб більше не одмикав дверей і нікого не пускав сюди. Знаєш, я духом чую, цю мої тітки зараз оце довідаються та й не втерплять і зараз прилетять сюди за мною на днищах, бо вони обидві відьми. Вони вже давненько слідкують за мною, де не ступить моя нога. Кажуть мені, нібито я в останній час стала чудна, навіть чудернацька. А я собі тільки самостійна зроду й оригінальна, і хочу бути вольною, як пташка в лісі.

— Така достоту, як і я. Ненавиджу й я тих назиральників і духу їх не зношу! — сказав Павлусь.

— Колись як розсерджусь, то, без сорома казка, попроганяю з покоїв своїх тіточок та дядинок, — сказала Настуся.

— Попрогай їх ік дідьку! Я, будши тобою, давно б витурлив їх просто таки стусанами та потишлишниками, а то й ломакою, — сказав Павлусь.

Вони посідали одне проти одного й знов почали тиху розмову, почали направлять свою декадентську ліру на передніший тон кохання та мрій, виливати в роблених, але штучних словах свої палкі почування, добираючи їх, неначе гарус до взорів. І вони вже були добренько направили свою ліру. Ліра почала пригравати. Коли це знов раптом задзеленькало в прихожій.

— Йй-богу, це прибігла котрась із моїх тіточок! — сказала Настуся, — або тітка Маня, або тітка Софа, або й обидві вкупі, бо хтось дуже здорово шарпнув за дріт, як шарпають тільки вони. Як зараз стукатиме в двері зонтиком або лупитиме кулаком, а може й коліном, то це безперечно вони, мої поліціанти. Цеж твоя дядина вже подала їм звісточку, де це я знаходжусь.

— Я звелів Гаврилові нікому не одчинять, — тихо обізвався Павлусь.

— І добре зробив, — сказала пошепки Настуся.

В прихожій й справді дзеленькав дзвоник, ніби сказивсь, ніби його хто лупив ломакою, а він верещав, що було сили. Потім застукотіло в двері, неначе хто штурхав палицею, а потім загуркало кулаком.

— Це котрась тітка добувається до твоїх покоїв. Це вони вже напихали і хочуть спасати мене од якоїсь напасти та спокуси. Як лупцює! Це вже, певно, лупить не кулаками, а коліньми. Нехай там казяться! Нехай трохи побрикаються, то на голову буде легше, — шепотіла Настуся.

Вона встала, одчинила двері, стала в дверях, висолопила язика до прихожої, а далі «стругнула редьки» тіткам, поклавши палець на палець навхрест і стружучи пальцем, наче редьку.

Тітки довго стукотіли та торгали дверима, аж замок та засув дзижчав, а далі й перестали. Знов у покоях стало тихо, як в усі. Гаврило затаївся десь у куточку й ніби на той час замер.

— Тітки вважають на мене, як на божевільну, — сказала Настуся, пірнаючи в м'якім кріслі. — Нехай собі так думають. На здоров'ячко їм! Мені за це байдуже! Але мене бере злість, що вони встрявають та вмикуються не в своє діло.

Вже смеркало. Надворі сутеніло. В кутках покою стали чорні тіні стовпами. Високі дзеркала на мраморних консолях ніби потопали в меланхолічному сутінку. Широкі лиснючі позолочені рами картин та портретів ніби припали густим порохом. Три чималі давні портрети якихсь козацьких полковників, Павлусевих предків, у стародавніх темних рамах ніби заснувались чорним павутинням. В каміні дотлівали поліна та трусок і ледве жевріли в попелі. Жар жеврів і вряди-годи спахав на головешках.

— От вже смеркає ваш день і світає мій ранок, — сказав Павлусь Малинка. — І навіщо бог сотворив той непоетичний день, якесь погане сонце? Мій ранок саме оце починається. Це мій час поезії, забавок та веселощів. Саме добрий час постановити нам вічний спіл кохання. Настає поетична година! година мрій!

— І справді мрійна година! — сказала Настуся, наблизившись до Павлуса й узявши його ніби за мраморну холодну руку. — Мінняємось серцями, мій голубе сизий!

— Почекай трохи! нехай гаразд розвидниться ніч. Нехай добре свіне надворі мій чорний поетичний день і висипляться на небі зорі. Я щирий декадент по своїй природженій вдачі і, певно, таким і родився й охрестився. Я люблю ніч і ненавиджу день, і не люблю сонця, як не любить його нічне птаство. Вночі в мене дужче і краще грає уява; мені якось охтініше грається в карти, п'ється вино, сипляться жарти. Вночі ніби й цигара смачніша, і дівоча краса краща, імлістіша й вогкіша, і любов солодша. Скільки поезії в гарній ночі!

— Твоя правда, мій коханий! Справді й музика та співи вночі якісь поетичніші й смачніші, і танці на балах вночі буйніші, неначе поетична хурдига та метелиця влітку на верхах Монблана. Ніч — це поетична мрійна відьма верхом на золотій кочерзі з брильянтовим помелом у руках. Я ладна хоч би й зараз перейти на твою віру — пристати до твоїх звичок. Мені вже день обрид і сонце остогидло. Мені вже все на світі обридло. Ще в шістнадцять год мені обридли танці та бали, в вісімнадцять мені вже остогидли, надокучили компліменти паничів та їх дурне причепливе залицяння, надокучили самі паничі, а в двадцять мені вже обридли Париж, Рим та Ніцца, як і наш Київ.

— Мої обіди аж у глупу ніч, а вечеря аж світом, а снідання аж увечері, — обізвався понуро Павлусь. — Так воно буває в оперних артистів та в нас, бо й ми ж артисти свого штучництва, — сказав Павлусь.

— А справді, я велика артистка душею, я велика естетичка! Як я люблю все гарне, все красне! Як я люблю всяке штучництво! Музика та співи — це дихання моєї душі; малярство, картини — це зір моїх очей. Я давно була б пішла на сцену, та моя небіжка мама спротивилась і заклала мене, щоб я не була на сцені, — сказала Настуся.

— Одже ж вже дніє вечірня темрява. Саме настає поетичний час здійснити наш обряд поетичних заручин. Загаємось, забалакаємось, то ше й смеркне наша поетична ніч, гляне противне сонце, і чари зникнуть... А я тепереньки весь у чарах та в мріях по самісіньку шию! Вже з головою пірнув у чари!

— І я, серце, як тільки переступила через твій поріг, поріг мого щастя, моєї любові, то одразу стала по коліна в чарах, неначе по коліна в густій пшениці. Вже чую — духи шептом шепочуть мені з твого каміна, щось гомонять у кочерзі коло каміна...

Він підвівсь і став, пишний, мов золотий ідол Ваала. Вона стояла блискуча, неначе золота відьма на скляному Броккені. Вони обоє були в чарах кохання, неначе в золотих шатах.

— Ти золота Афродіта в моєму храмі кохання. Я заколю себе, проштрикну своє серце й спалю себе в багатті на жертвоприносини для тебе, моя богине! — крикнув з ефектом Павлусь.

— Ти пишний Зевес моїх мрій, Зевес Олімпійський, увесь з слонової кості, оповитий через могутнє плече золотою мантиєю! Ти огнистий Молох, бо твій вогонь мене от-от поглине. Ти Молох, а я твоя жертва. Пали ж мене на поетичному багатті кохання! Мерщій кидай у багаття кришталевий трусок та мрійні сухі тріски! Огняна середньовікова поема!

— Середньовікова поема! пишна, пахуча поема! — сказав Павлусь палко. — Чи може бути що краще за середньовікову поему кохання? Я чую над нами подих середніх віків: от лицар грає на бандурі, дама його серця виходить на замкову високу башту, на високий повітряний балкон...

— Музика янголів у небі! Небесні мелодії мрій, мрій любові!..

— Вона стоїть високо на повітрі. Він шугає орлом на хмарах мрій з солодкогучною бандурою в руках. Міста горять, села палають. Дим клубками крутиться, валує. Здоровецькі армії, заковані в блискучі кольчуги, прикриті золотими шликами, сунуться, неначе незліченні татарські орди. Армії звальюють твердині, руйнують замки, башти та стіни. Люде стогнуть, ойкають. А з замків, з високих башт, десь ніби з хмар, летється тиха делікатна музика, мелодійна пісня, висока поезія, летять з подихом вітру високі небесні мелодії...

— Правда, гарно! І страшно, і гарно! Препишна поезія! — мовив Павлусь.

— Ой гарно ж! Ой яка ж то була висока поезія! Які тоді були поетичні любовці! Якби я тоді жила, за мною не ганялась би слідком погана, зубата, таранкувата та кирпата нудьга по всіх усяодах. Пишно! Гарно! І страшно, і гарно! Скільки поезії!.. — аж верещала Настуся.

— Ми постановимо спіл наших душ, — сказав Павлусь, — поміняймося серцями серед лицарської поезії, в чаду помершої поезії, серед померших поетичних душ, померших мрій, померших, але не похованих на кладовищі, не закопаних у сиру землю, бо... вони й досі животіють у нас... Еге, животіють?

— Я почуваю уявки, що вони живуть і досі в наших душах. — сказала Настуся. — Сідай за рояль і пригравай! Виклич мелодіями минуше! Виклич чаклунством музики давні чари! Виклич символістичний профіль середніх віків! Ти сам чарівник. Ти зробиш це чарівництво!

Він в одну мить кинувсь до рояля, котрого направщик не направляв, може, вже років з десять, і вдарив по клавішах. Торкнуті клавіші увігнулись під його тонкими, неначе пазури, пальцями. Струни, ніби перелякані в десятирічному спокої та сні, задзижчали, зашипіли, котра сторч, котра в борщ. Рояль загуркотів, застукотів, неначе гармати Валленштейна. Настуся вгляділа на столику купу газет, кинулась до столика з грацією справдешньої парижанки, побігла, неначе легенька серна поскакала, через покоїк, налапала здоровецький жмут газет, розгорнула здоровецькі листки й почала шпурлять їх у камін на тліючі головешки. Папір зайнявся й спалював. Вона ніби гралась у якоїсь іграшки, дуже цікавої й нової, хапала листки, бгала їх у руках і оберемками кидала в камін на жар. Полум'я спалнуло й шугнуло з каміна на кімнату, лизнуло червоними язиками високо вгору по каміні. Дим клубками повивсь попід стелею, покотився по стінах, по козацьких полковниках. А вона все ніби пустувала, підкидала того сухого труску, ніби гралась, наче маленька пустотлива школярка. Червоний світ замиготів по стінах, задрижав по золочених рамах. Козацькі темні голови виглядали з диму, неначе з хмар.

— Правда, це полум'я дуже вдатно й символістично нагадує середньовікові пожежі, — сказала Настуся. — І страшно, і гарно: і полум'я пожежі, і дим, і згарятина, і мелодії арф та

бубонів, і гук гармат. Ой гарно!.. Ой як весело!..

І Настусі здавалось, що вона або грає в якісь оригінальні ляльки, або виступає на сцені в якомусь дуже чудному спектаклі.

— От теперечки мої мрії в тобі, твої мрії в мені! Теперечки міняймося серцями, — крикнув він несамовито, скочивши од рояля до неї, неначе тигр легким та граціозним скоком з-за пальмових кущів. — На ножа! розпанахай мені груди, виріж моє серце. Я розпанахаю твої груди й виріжу твоє серце. Ти вкладеш своє серце мені в груди, я вкладу своє живе серце в твої живі груди. І ми почутимо поетичне гаряче й тонке мрійне кохання середніх віків, раювання лицарів та їх дам серця! Ми почутимо кохання й раювання усіх віків, і кохання Зевеса з Герою, і Геркулеса з Венерою, і Ромео з Джульеттою!

Старий Павлусів лакей Гаврило, почувши з своєї кімнати дим, одхилив двері й заглянув. Подумавши, що в каміні зайнялася сажа, він ухопив відро з водою й прибіг, щоб заливати пожежу.

— Ти чого, Гавриле! Пішов геть і зачини двері! Чи ти не здурів часом?

— Я думав, що ви, пустуючи, нароби́ли пожежі, та оце прибіг заливать. Ой господи! Ще сплять батьків дім і господу!

— Іди собі та не появляй сюди очей! — крикнув Павлусь.

— Ой як гарно! То це ми й справді загарбаємо собі кохання всіх віків і народів? Скільки кохання! ой-ой-ой! Скільки зітхання любощів! Вийде буря й вихор од одних зітханнів любові! Яка величність! — сказала вона.

— Кохання всіх богів і богинь од Ваала й Молоха й до київських відьом на Лисій горі. — сказав Павлусь.

Він вибіг до другого покою й виніс здорового блискучого ножа, котрим крають хліб на скибки. Вона десь налала на столику перед дзеркалом ножиці й ухопила їх разом вкупі з довгим гребінцем. Вони обоє стояли перед каміном і дивились обопільне одне на одного. Ясний червонястий одлиск од паперового багаття миготів хвильками по їх щоках, по білих чолах.

— Яка ти пишна в цьому фантастичному середньовіковому освітленні!

— Який ти гарний!

— На! — сказав Павлусь і тикнув їй в руки довгого ножа, — принеси мене на жертву, на приносини Діані та Афродиті!

— На! — сказала Настуся й сунула йому в руки ножиці вкупі з гребінцем. — Принось мене на жертву тільки собі, бо ти мій бог.

— А це навіщо така проза? Якийсь нікчемний гребінець? Це не символістична річ. Пхе! — сказав він і кинув гребінця в полум'я.

— Вибачай. Я так стурбована коханням, що гребінець здався мені списом. Мені забило памороки. Голова туманіє. Мені дух забиває. Я скаженію, я навіснію од кохання. — сказала вона. — Виймай мерщій своє серце й дай мені цей великоцінний подарунок. Як я бажаю побачити написану на йому твою любов, понюхать ті пахощі любові, котрими воно, певно, теперечки парує! Виймай швидше моє серце ножем!

— Ми подивимось, понюхаємо й проковтнемо; ти проковтнеш моє серце, а я твоє, — сказав він з запалом.

Настуся заметушилась, бо очевидячки вже позабувала модну заграничну символістичну мову і все збивалась з ролі на мову свійську, вселюдську.

— Твоє ж серце сире. Я... я сирого не зможу проковтнуть.

— Ми обіллемо наші серця лимоновим соком, неначе морську черепашку. І усолодимось цим олімпійським поживком невмирущих. Ми наштрикнемо їх на небесну шпичку обоє до купи й пришкваримо їх на оцьому вогні поетичної символістичної пожежі.

— Край же швидше мої груди! Я навіженію, я швидко збожеволю! — крикнула вона й

почала й справді розстібати свою кофту та виставлять свої груди.

«Цур дурної гавісної! Невже вона оце гадає й думає, що я справді патратиму її й себе, неначе заколоте поросся?» — подумав Павлусь, а потім голосно сказав. — Pardon, мила Настусю! Ти, очевидячки, вже давно з Парижа. Ти вже спростилась от тут у глушині. Ти забула вже модну мову символістики, — промовив Павлусь, прочитавши на її божевільних очах, на її виду справдешню наважливість викраять серце з грудей.

Настусі стало ніяково. Вона спустила очі додолу, неначе школяр-провинник, їй стало сором.

— Твоя правда, мій милий, мій чарівний. Я одстала од моди, од віку, од прогресу. В цьому вовчому дохлому закутку хоч-не-хоч, то одстанеш, стаєш такою, як усе тутешнє плебейське громадянство.

Він притулив ножа до її серця, потім до свого й передав його Настусі. Настуся притулила ножа до його серця, потім до свого й вернула йому.

— Поміняймося символами! — сказав він тихим, тихим голосом.

— Поміняймося і будемо од цього часу носити їх коло свого серця. Еге, так? — сказала вона солоденьким голосом.

— Візьми мій символ просто з мого самісінького серця! — сказав він.

Павлусь розстебнув жилетку й одчикнув ножицями ліву половину своєї синьої жилетки.

— Висока ідея мрій! Ти даєш мені пахощі свого пишного тіла, — промовила вона.

І Настуся розстебнулася і одшматувала ножем ліве погруддя своєї кофти.

— На частку мене самої й люби мене по віки вічні. Вони помінялись символами, понюхали, поцілували в притулили їх до гарячих видів, до очей, до лобів.

Вони довго тулили, нюхали, лизали — й раювали!..

— Я пришию твою жилетку до оцієї обчириженої кофти й буду носити, і буду почувать тебе коло мого серця, — мовила вона.

— І я пришию шматок твоєї юбки до своєї жилетки й буду носити навіть при людях, не побоюся смішків, спатиму в ній, щоб ти й у сні дихала своїм духом через юбку на мене. Це наші святощі! — сказав він.

— Це на нас будуть латки Будди, ті, що й досі їх нашивають на шовкових ризах благочестиві жерці Будди, — казала вона. — Одкрай мені ще пасмо твого пахучого волосся. Я покладу його в свій альбом і нюхатиму твій дух і схочу в будуарі, щоб тобою пропахався й мій будуар.

І він одкраяв для неї пасмо свого волосся й подав їй, потім ще одкраяв шматок підтяжки й подав їй.

Вона поцілувала й раювала. І вона одтяла ножицями пасмо своєї коси й подала йому. Він поцілував і раював.

— А ти одкрай мені шматочок своєї панчохи, щоб вкинути твій рожевий дух у мій портсигар, щоб я курив твою любов.

І вона сміливо закотила поділ, одкраяла шматок панчохи й подала йому.

Він поцілував, посмоктав і вклав у свій портсигар.

Він раював. Він став рожевий!

Вона раювала. Вона стала блакитна!

Він ще дужче раював, дивлячись на неї. Він став перістий!

Вона ще дужче раювала. Вона стала ряба. Вона стала пахучою веброю африканського гарячого сонця; вона стала пахучою рябою куркою в небесній блакиті на острішку загати. Її любов пишалась, як собака в човні.

Їх кохання сяяло на всю світлицю усіма кольорами північного сяєва.

Їх любов міняла кольори, перебрала усі кольори веселки.

Їх любов стала ряба й смугнаста!

Кольори їх кохання згодом злились до купи: їх веселчана любов стала біла, неначе промінь сонця.

Їх любов стала жвавою оліндерською теличкою. Вона була ряба, періста й знов ставала біла, неначе усі сім проміннів веселки зливались до купи, то знов мінялись, ніби грали в хрещика, як пишне північне сяєво над Сибіром.

— Де ж буде наш перший поцілунок? — спитала вона згодом.

— На Монблані або на Монт-Розі в Швейцарії, високо, аж у хмарах! — сказав він.

— Коли ж це буде? Папа казав, що не швидко поїде за границю, бо мама розтринькала всі гроші.

— На Лисій горі над Дніпром, — обізвався він.

— Далеко, дуже далеко! — сказала вона.

— На Владимирській горі над Дніпром, коло Владимирового пам'ятника. Поезія! Дніпро! Височінь! Високо й поетично!

— Боюсь трохи за свою репутацію.

— На Соломенці, на шпилі, — сказав він, — все-таки ближче до неба, ще й під гаєм. Поезія!

— Добре! Там будемо на одшибі. Коли ж? — спитала вона. — В маї?

— О, до мая дуже довго. Я вмру од кохання до мая. Тепер ще тільки осінь і листопад. Але ж тепер саме май за екватором у Капштаді й Трансваалі. Цього з нас доволі. Ми з Соломенки нюхатимемо й бачитимемо африканський май. Почування здалеки! Яка поезія! Май здалеки, а близько мрійний або й справдешній поетичний туманець та імла на Соломенці, — сказала вона.

— Імла — це символ нашої мрійної любові. Так вже обридли в книжках романи в маї. Це щось дуже вже старомодне. Наша любов вогка й мокра, — сказав він.

— Наша любов дуже вогка, в густому тумані. Як оригінально й ново!

— Наша любов вогка! Наша любов — любов амфібій. Правда, це нова нечувана ідея, нечувана любов?

— І я лучче люблю вогку любов. Я вийду до тебе на самісіньке пилипівчане пущення під ліс на Соломенський шпиль. Там нас ніхто не побачить, ні одна тітка не зоритиме злим очком на нас; дядини та усякі зовиці-сестриці не побачать нас.

— Там ми зіллємось у хмарах мрій та в олімпійському тумані в першому поцілунку.

— Оригінально! дивно й дивовижно! — аж крикнула вона й заплескала в долоні.

— Виїду перед вечором на пущення й ждатиму там тебе в вогкому тумані, ніби на версі поетичного Монблана, — сказав він.

— Любов наша не суха, а мокра! Це пишно! Це дивно!

— А тим часом незабаром настане мій поетичний південь ночі. Мені вже час виходити з дому. Вже заворушився поетичний світ мари, русалок та привидів. Мені час обідати в ресторані з уланами офіцерами. Чи ти пак знаєш, чога це я сьогодні так заспав? Скажу тобі по секрету: я вчора був у Трансваалі, хотів битись з бурами й забрать золоті копальні. В мене грошей катма.

— І я заспала! Я спіритка й маю єднання з духами. В мене вчора ввечері була з візитом моя небіжка бабуся й не дала мені гаразд виспатись уночі. Вже лягома мій папа вийшов з кабінету, а бабуся йде за ним слідком, дивиться на мене, певно, щось хотіла мені сказати, але вернулась назад. Я лягла спати. Лампадка блимає перед образами. А бабуся загляне в двері та й знов сховається. Заглядала, заглядала й не дала мені гаразд виспатись, — сказала Настуся. — Прощай, серце! І тобі вже час іти з дому.

І вона, ніби попечена любов'ю, з виразками солоднечі в серці, крутнулась двічі на п'яті, переплигнула через поріг щастя з грацією, жваво, швидко, неначе кізочка через перелаз, і полетіла на крилах щастя додому.